Megi O'Farel

Portret jednog braka

Prevela
Branislava Radević-Stojiljković

Laguna

Naslov originala

Maggie O'Farrell
The Marriage Portrait

Copyright © 2022 by Maggie O'Farrell
Translation copyright © 2023 za srpsko izdanje, LAGUNA

Meri-En i Viktoriji

Sadržaj

Istorijska napomena 9

Divlje i usamljeno mesto 13
Nesrećne okolnosti Lukrecijinog začeća. 16
Prvi tigar u Toskani 25
Meso divljači pečeno u vinu 52
Sedam galija punih zlata. 63
Kraj obroka 67
Sve se menja 71
Prava svrha ovog putovanja. 90
Nešto pročitano na stranicama knjige 92
Negde u tami 107
Vojvotkinja Lukrecija na dan svog venčanja 110
Spržena zemlja 126
Muškarac spava, vladar se odmara 131
Krivina reke. 182
Voda s medom 188

Visoko podignute glave 243
Sestre Alfonsa II, viđene sa rastojanja 245
Venčani portret Lukrecije, vojvotkinje od Ferare 312
Prisustvo zloćudno i grabljivo 321
Slika ispod slike i slika na slici 345

Autorkina beleška 361
Izjave zahvalnosti 365

Istorijska napomena

Godine 1560. petnaestogodišnja Lukrecija di Kozimo de Mediči napustila je Firencu da bi započela bračni život sa Alfonsom II d'Este, vojvodom od Ferare.

Manje od godinu dana potom, biće mrtva.

Kao uzrok smrti zvanično je navedena „trula groznica", ali kružile su glasine da ju je ubio njen muž.

Ono je moja poslednja vojvotkinja naslikana na zidu,
Izgleda kao da je živa

Robert Brauning, „Moja poslednja vojvotkinja“

Žene… primorane voljom, željom i zahtevima otaca, matera, braće i muževa, veći deo vremena provode u svojim malim zatvorenim sobama i, sedeći gotovo besposlene, htele ili ne htele, bave se raznim mislima…*

Đovani Bokačo, *Dekameron*

* Navedeno prema prevodu Mihaila Dobrića i Milorada Pavlovića. (Prim. prev.)

Divlje i usamljeno mesto

Fortezza,* u blizini Bondena, 1561.

Lukrecija zauzima svoje mesto za dugim trpezarijskim stolom, uglačanim da se sjaji kao voda, po kojem su postavljena jela, obrnuti pehari, ispleteni jelov venčić. Njen muž ne seda na svoje uobičajeno mesto, nego pored nje, dovoljno blizu da mu ona, ukoliko poželi, nasloni glavu na rame; razvija salvetu i poravnava nož, pa primiče sveću, i njoj tada sine s naročitom jasnoćom, kao da joj je neko stavio obojeno staklo pred oči ili ga možda sklonio, da on namerava da je ubije.

Šesnaest joj je godina, a udata je kraće od jedne. Najveći deo dana su putovali, da iskoriste ono malo dnevnog svetla koje nudi to doba godine, izašli iz Ferare u zoru i jahali do građevine za koju joj je rekao da je lovačka kuća, daleko na severozapadu provincije.

Ali ovo nije lovačka kuća, poželela je da kaže Lukrecija kad su stigli na odredište: do zdanja od tamnog kamena, opasanog zidom, s gustom šumom uz jedan bok i okukom reke Po uz drugi. Poželela je da se okrene u sedlu i pita: Zašto si me doveo ovamo?

* It.: tvrđava. (Prim. prev.)

Međutim, nije ništa rekla, samo je dozvolila svojoj kobili da ga prati stazom, između drveća s kojeg je kapala voda, preko lučnog mosta, pa u dvorište neobične, utvrđene zgrade u obliku zvezde, koja joj se već tad učinila pustom, bez ljudi.

Konji su odvedeni, ona je skinula nakvašeni ogrtač i šešir, a on ju je posmatrao dok je to činila, leđima okrenut plamenu u ognjištu; onda je pokretom ruke dao znak seoskim slugama u senkama rubova dvorane da istupe i stave im hranu na tanjire, da iseku hleb, da im sipaju vino u pehare, a ona se iznenada setila reči svoje zaove, izgovorenih promuklim šapatom: Okriviće tebe.

Lukrecija hvata ivicu tanjira. Ubeđenost u njegovu nameru da ona umre oseća kao zasebno prisustvo pored sebe, kao pticu grabljivicu tamnog perja što se spustila na naslon za ruke na njenoj stolici.

To je razlog njihovog iznenadnog putovanja na ovako divlje i usamljeno mesto. Doveo ju je ovamo, u ovu kamenu tvrđavu, da je ubije.

Zaprepašćenje je toliko da je cimne i izvuče iz tela, i ona se gotovo nasmeje; sad lebdi uz lučne svodove tavanice, gleda naniže, u sebe i njega kako sede za stolom, stavljaju čorbu i posoljeni hleb u usta. Vidi kako se on naginje ka njoj, spušta prste na golu kožu njenog ručnog zgloba dok joj nešto govori; posmatra sebe kako mu klima glavom, guta hranu, izgovara neke reči o putovanju ovamo i zanimljivim predelima kroz koje su prošli, kao da je među njima sve potpuno u redu, kao da je ovo normalna večera posle koje će se povući u postelju.

A zapravo – razmišlja, i dalje uz hladan, oznojeni kamen tavanice dvorane – put sa dvora ovamo bio je dosadan, kroz smrznuta i gola polja, pod nebom tako teškim kao da je mlitavo visilo, iscrpljeno, na vrhovima golog drveća. Njen muž je odredio tempo kasa, kilometar za kilometrom poskakivanja na sedlu, dok su je leđa bolela, a noge joj trenjem odrale mokre čarape. Čak i u rukavicama postavljenim veveričjim krznom, prsti kojima je držala uzde bili su ukočeni od hladnoće, a po konjskoj grivi se ubrzo uhvatio led. Njen muž je jahao napred,

a za njim dva čuvara. Kad su izašli van grada, Lukrecija je poželela da obode konja, da pritisne pete u njegove bokove i oseti kako kopita lete preko kamenja i zemlje, da se brzo kreće kroz ravan predeo doline, ali znala je da ne sme, da je njeno mesto iza njega ili uz njega, ako je pozove, nikada napred, pa su tako kaskali i kaskali.

Za stolom, licem u lice sa čovekom za kog sada podozreva da će je ubiti, žali što nije to učinila, što nije poterala kobilu u galop. Što nije projurila pored njega i kreštavo se nasmejala s grešnom zluradošću dok joj se kosa i ogrtač vijore iza nje, a blato pršti ispod kopita. Žao joj je što nije okrenula konja prema udaljenim brdima, gde bi mogla da se izgubi među stenovitim naborima i vrhovima, da je nikad ne nađe.

On sedi laktovima oslonjen sa obe strane tanjira, priča joj o dolasku u ovu lovačku kuću – uporno je tako zove – kad je bio dete, kako je otac imao običaj da ga dovodi ovamo u lov. O tome kako ga je terao da odapinje strelu za strelom ka meti na drvetu sve dok mu prsti ne prokrvare. Ona klima glavom i saosećajno mrmlja prikladne komentare, ali želi samo da ga pogleda u oči i kaže: Znam šta smeraš.

Da li bi se iznenadio, zbunio? Da li za nju misli da je bezazlena, jednostavna supruga, tek izašla iz dečje sobe? Ona sve to vidi. Vidi da je isplanirao tako pažljivo, tako strpljivo, odvojivši je od drugih, postaravši se da njena svita ostane u Ferari, da bude sama, da ovde nema ljudi iz njenog zamka, da su tu samo on i ona, dva čuvara napolju pred vratima, i šačica seoske posluge da ih dvori.

Kako će to uraditi, dođe joj da ga pita. Nožem u mračnom hodniku? Rukama oko njenog vrata? Pad s konja, namešten da izgleda kao nesreća? Nimalo ne sumnja da sve to spada u njegov repertoar. Bolje bi mu bilo da to dobro obavi – posavetovala bi ga – jer njen otac nije čovek koji će milostivo gledati na ubistvo svoje kćeri.

Spušta pehar; podiže bradu; skreće pogled na muža Alfonsa, vojvodu od Ferare, i pita se šta će se sledeće dogoditi.

Nesrećne okolnosti Lukrecijinog začeća

Palazzo,* Firenca, 1544.

U godinama koje će uslediti, Eleonora će gorko zažaliti zbog toga što je njeno peto dete začeto tako kako jeste. Zamislite Eleonoru u jesen 1544: nalazi se u sobi s mapama u firentinskoj palati, s kartom podignutom blizu lica (pomalo je kratkovida, ali to nikad nikome ne bi priznala). Njene žene stoje malo dalje, što bliže prozoru; mada je septembar, u gradu je i dalje sparna vrućina. Bunar dvorišta ispod njih kao da peče vazduh, iz njegovog kamenog pravougaonika zrači sve više vrućine. Nebo je nisko i nepokretno; nema povetarca da uznemiri svilene zastore na prozorima, a zastave na bedemima palate vise opuštene i mlitave. Dvorske dame se hlade lepezama i brišu čela maramicama, glasno uzdišu; sve se pitaju koliko će još morati da stoje tu, u sobi obloženoj panelima, koliko će još Eleonora želeti da proučava tu mapu i šta uopšte nalazi na njoj tako zanimljivo.

Eleonora pogledom pretražuje srebrenkom izveden crtež Toskane: vrhove brda, vijugave reke nalik jeguljama, iskrzanu liniju obale što se penje na sever. Prelazi pogledom po putevima

* It.: palata. (Prim. prev.)

što se susreću u čvorištima gradova Sijene, Livorna i Pize. Eleonora je žena i te kako svesna svoje vrednosti: poseduje ne samo telo kadro da proizvede niz naslednika već i lepo lice, s čelom kao rezbarena slonovača, očima široko postavljenim i tamnosmeđim, ustima koja lepo izgledaju i kad se smeši i kad se duri. A povrh svega toga, ima brzu i živahnu pamet. Ume da gleda u grebane oznake na ovoj mapi i da ih, za razliku od većine žena, prevede u polja puna žita, terasaste vinograde, useve, farme, samostane, zakupce koji plaćaju porez.

Spušta mapu i baš kad njene žene zašušte suknjama, spremne da krenu u neku prostoriju s boljim provetravanjem, podiže drugu. Proučava oblast kopna odmah uz obalu; izgleda da nema oznaka na tom odeljku karte, osim neodređenih i neravnomernih vodenih površina.

Ako Eleonora nešto ne trpi, to je nedostatak svrhe. Pod njenom upravom sve sobe, svi hodnici, sva predvorja ove palate renovirani su i stavljeni u upotrebu. Svaki goli gipsani zid ukrašen je i ulepšan. Ni deci, ni slugama, ni dvorskim damama ne dozvoljava ni jedan jedini minut praznog hoda u danu. Od trenutka kad se probude do trenutka kad spuste glavu na jastuk, zauzeti su poslovima po rasporedu koji je ona zacrtala. Osim kad spava, i ona je zauzeta raznim zadacima: pisanjem pisama, uzimanjem časova stranih jezika, pravljenjem planova ili spiskova, nadgledanjem nege i obrazovanja dece.

U glavi počinje da joj vrvi od ideja za ovo močvarno zemljište. Moraju da ga isuše. Ne, nego da ga navodnjavaju. Mogli bi tu da gaje useve. Mogli bi da podignu grad. Mogli bi da naprave sistem jezera za uzgajanje ribe. Ili akvedukt, ili…

Misli joj prekinu otvaranje vrata i zvuk čizama po podu: samouvereni, odlučni koraci. Ne okrene se, ali se nasmeši za sebe dok drži mapu podignutu prema svetlosti, posmatrajući kako sunčev sjaj osvetljava planine i gradove i polja.

Jedna ruka joj se spušta na struk, druga na rame. Oseća bockanje brade na vratu, vlažan otisak poljupca.

„Šta to smeraš, vredna moja pčelice?“, mrmlja joj muž na uvo.

„Razmišljam o ovom zemljištu“, odgovori, i dalje držeći mapu, „ovde, blizu mora, vidiš?“

„Mmmm“, odvrati on i obuhvati je rukom, pa zagnjuri lice u njenu podignutu i šnalama pričvršćenu kosu, pritisnuvši joj telo svojim, uz tvrdu ivicu stola.

„Kad bismo ga isušili, možda bi bilo moguće da ga nekako koristimo, bilo da ga obrađujemo ili da gradimo na njemu, i…“ Prekine jer on zahvati njene suknje i podigne ih da bi joj rukom neometano klizio po kolenu, pa naviše, uz butinu, pa još više, još mnogo više. „Kozimo“, prekori ga, šapatom, ali ne mora da brine, jer su žene izašle iz sobe, vukući suknje po podu, a i Kozimovi pomoćnici su već kod vrata, nestrpljivi da odu.

Vrata se za njima zatvore.

„Ovde je loš vazduh“, nastavi ona, pokazujući mapu među bledim, vretenastim prstima, kao da se ništa ne dešava, kao da iza nje nije muškarac koji se trudi da prođe kroz slojeve njenog donjeg rublja, „smrdljiv i nezdrav, pa ako ćemo…“

Kozimo je okrene i skloni joj mapu iz ruku. „Da, draga“, kaže navodeći je unazad, ka stolu. „Kako god ti kažeš, šta god ti želiš.“

„Ali, Kozimo, samo pogledaj…“

„Posle.“ On baci mapu, a onda nju podigne na sto, gurajući masu njenih sukanja. „Posle.“

Eleonora rezignirano uzdahne i zaškilji kosim očima. Jasno joj je da ga ne može odvratiti. Ali zgrabi ga za ruku, bez obzira na to. „Obećavaš?“, kaže. „Obećaj mi. Daćeš mi dozvolu da iskoristim tu zemlju?“

Ruka mu se bori s njenom. Oboje znaju da je sve to pretvaranje, igra. Kozimova ruka je dvostruko deblja od njene. Mogao bi da joj svuče haljinu za nekoliko sekundi, složila se ona ili ne, da nije bio potpuno drugačiji čovek.

„Obećavam“, kaže, a onda počne da je ljubi i ona mu pušta ruku.

Dok sve dalje ide svojim tokom, ona razmišlja o tome kako ga nikad nije odbila. I kako nikad neće. Postoji mnogo oblasti u njihovom braku gde može da vrši uticaj i da preuzima kontrolu, više od drugih žena u sličnom položaju. Zbog toga na neometani pristup svom telu gleda kao na malu cenu kojom plaća brojne slobode i moći koje su joj dozvoljene.

Već ima četvoro dece; namerava da ih ima još, koliko god da ih njen muž posadi u nju. Potrebna je velika vladarska porodica da bi se provinciji pružile stabilnost i dugovečnost. Pre nego što su se Kozimo i ona venčali, ova dinastija je bila u opasnosti da izumre, da se rastvori u istoriji. A sad? Kozimu su obezbeđeni suverenitet i vlast nad teritorijom. Zahvaljujući njoj, gore u dečjim odajama već su dva muška naslednika koji će biti obučavani da nastave Kozimovim putem, i dve devojčice koje će se udati u druge vladarske porodice.

Trudi se da se usredsredi na tu misao jer hoće ponovo da začne, a i zato što ne želi da misli o nekrštenoj duši koju je izgubila prošle godine. Nikad ne govori o tome, nikad nikome nije rekla, čak ni svom ispovedniku, da je to malo biserastosivo lice i dalje proganja u snovima, da čezne za njim i da ga želi, čak i sad, da je njegovo odsustvo probušilo rupu kroz nju. Ponavlja sebi da je lek za tu tajnu melanholiju jednostavno što pre dobiti drugu bebu. Potrebno joj je da ponovo zatrudni i sve će biti u redu. Telo joj je snažno i plodno. Zna da je ljudi u Toskani zovu Fekundisima* i to je potpuno prikladno: njoj porođaji nisu agonija i paklene muke, kao što su je učili. Kad je napustila očevu kuću, dovela je sa sobom svoju dadilju Sofiju da se stara o njenoj deci. Ona, Eleonora, mlada je i lepa, muž je voli i veran joj je, sve bi učinio da joj udovolji. Napuniće dečje odaje do tavanice, nakrcaće ih naslednicima, rađaće dete za detetom. Što da ne? Neće više bebe ispadati iz nje pre vremena, ona to neće dozvoliti.

---

* It.: *La Fecundissima* – najplodnija. (Prim. prev.)

Dok se Kozimo upinje na vrućini u sobi s mapama, a njegovi pomoćnici i njene žene bezvoljno čekaju napolju, zevaju i razmenjuju rezignirane poglede, Eleonorin um se skuplja i povlači od izgubljenog malenog, pa se vraća na onu močvaru, ovlaš prelazeći preko njene trske, njenih žutih zastava, busenja grube trave. Ulazi u njene izmaglice i isparenja i izlazi iz njih. Zamišlja kako stižu inženjeri s mašinerijom i cevima, ispumpavaju sve što je vlažno, mokro i neželjeno. Dočarava bujne useve, debelu stoku i sela puna voljnih, zahvalnih podanika.

Ona spusti ruke na muževljeva ramena i uperi pogled u mape na zidu dok se on približava trenutku zadovoljstva: stara Grčka, Vizantija, prostrano Rimsko carstvo, sazvežđa na nebu, neistražena mora, ostrva stvarna i zamišljena, planine što nestaju u olujnim oblacima.

Nemoguće je predvideti da će se to pokazati kao greška, da je trebalo da zatvori oči i vrati svoj um u sobu, svojoj bračnoj dužnosti, svome snažnom i lepom mužu, koji je i dalje želi, posle toliko vremena. Kako je mogla da zna da će dete rođeno iz ovog parenja biti drugačije od ostalih, koji su svi odreda mile prirode i prijatnog temperamenta? Tako je lako zaboraviti, u trenutku, načelo majčinog utiska. Kasnije će prekorevati sebe zbog ove rasejanosti, nepažnje. Stalno su joj usađivali u glavu, i lekari i sveštenici podjednako, da karakter deteta određuju majčine misli u trenutku začeća.

Međutim, prekasno je. Eleonorin um, tu u dvorani geografskih karata, nemiran je, neukrotiv, luta kako mu je volja. Ona gleda u mape, u pejzaže, u divljinu, stvarnu i zamišljenu.

Kozimo, veliki vojvoda toskanski, završava čin uobičajenim režanjem i hvatanjem vazduha, privijajući suprugu uz sebe u nežnom stisku, a ona, dirnuta ali i pomalo sa olakšanjem (najzad, dan je vruć), dozvoljava mu da joj pomogne da se spusti sa stola. Zatim poziva žene da pođu s njom nazad u njene odaje. Kaže im kako bi volela da popije čaj od mente, da odspava, i možda da joj donesu čistu preobuku.

Kad su joj, nakon devet meseci, dali bebu koja je urlala i migoljila se i bacakala u povoju, bebu koja neće počinuti ni zaspati ni utešiti se osim ako nije u stalnom pokretu, bebu koja će prihvatati dojku dojilje – koju je pažljivo odabrala Sofija – na nekoliko minuta, ali se nikad neće smiriti da je nahrane kako treba, bebu čije su oči uvek otvorene kao da traži daleke horizonte, Eleonoru je obuzelo nešto nalik krivici. Da li je ona kriva za ovaj divlji bebin karakter? Da li je to sve zbog nje? Nikome to nije rekla, najmanje Kozimu. Postojanje te bebe ju je užasavalo, krunilo je njeno ubeđenje da je dobra majka, da rađa potomke zdrave telom i duhom. Činjenica da je jedno njeno dete tako teško, tako zahtevno i nepokorno, okrnjila je samu suštinu njene uloge u Firenci.

Za vreme jedne posete dečjim odajama, gde je celo jutro pokušavala da zagrli Lukreciju, koja je vrištala, primetila je kako ta buka utiče na četvoro njenih starijih braće i sestara, koji bi pokrili uši rukama i bežali u drugu sobu. Eleonoru je uhvatio strah da će ponašanje ove bebe uticati na drugu decu. Hoće li iznenada i oni postati neposlušni i neutešni? U tom trenutku je impulsivno odlučila da sasvim ukloni Lukreciju iz dečjih odaja i smesti je u drugi deo palate. Samo za neko vreme, govorila je sebi, dok se deca ne smire. Raspitivala se, a onda unajmila drugu dojilju, jednu kuvaricu iz dvorskih kuhinja. Veselu ženu širokih bokova, više nego srećnu da uzme Lukreciju na staranje – njena kći, stara gotovo dve godine, trčkarala je po kamenim podnim pločama, pa je bila spremna da je odbije od sise. Eleonora je svakog dana slala jednu svoju damu dole u kuhinje da se raspita kako je beba; ispunjavala je dužnost prema detetu, u to je bila sigurna. Jedino je nezgodno bilo neodobravanje Sofije, stare Eleonorine dadilje, koja se žestoko protivila „proterivanju“ Lukrecije, kako ga je nazivala, i koja nije videla nikakav problem sa dojiljom koju je ona odabrala. Ali Eleonora je ostala neobično uporna: to dete će biti smešteno daleko od ostatka porodice, dole u kuhinji u podrumu, među

slugama, sluškinjama, lupom lonaca i vrelinom velikih vatri. Lukrecija je prve dane svog života provela u čabru za pranje veša, gde je na nju pazila mala dojiljina kći, koja je tapšala sitnu dečju stisnutu pesnicu i zvala svoju majku kad god se bebino lice zgrči pred plač.

Kad je Lukrecija prohodala, za dlaku je izbegla prolivanje ključale vode iz šerpe, pa je poslata nazad na sprat. Premeštena iz poznate kuhinjske pare i graje, i suočena s četvoro dece koje se nije sećala, vrištala je dva dana. Plakala je za svojom dojiljom u podrumu, za drvenim kašikama koje su joj davali da ih sisa kad su joj rasli zubi i boleli je, za obrisima buketa začinskog bilja na kvadratnim prozorima, za rukom koja se spušta s komadom toplog hleba ili kriškom sira da gricka. Nije htela ništa u ovoj sobi gore, pod krovnim gredama, punoj kreveta, s decom potpuno istih lica koja su zurila u nju nepokretnim crnim očima, koja su se sašaptavala, a onda najednom ustajala i odlazila. Uznemiravalo ju je sećanje na ogromni crni lonac kako se pretura blizu nje, a onda poplavu šištave tečnosti. Odbijala je naručja i krila žena iz dečjih odaja, nije im dozvoljavala da je oblače i hrane. Želela je kuvaricu iz podruma, svoju majku po mleku; želela je da uvija pramen njene glatke kose između prsta i palca dok drema, bezbedno sklupčana u njenom prostranom krilu. Želela je ljubazno lice svoje sestre po mleku, koja joj je pevala i puštala je da crta štapićem po pepelu. Sofija je vrtela glavom i mrmljala kako je rekla Eleonori da ništa dobro neće izaći iz premeštanja deteta u podrum. Postizala je da Lukrecija jede samo tako što je ostavljala hranu na podu pored nje. Kao divlja životinja, primetila je Sofija.

Kad je Sofija o svemu tome izvestila Eleonoru, tako što je otišla u odaje svoje bivše štićenice i stala pored kreveta, s pesnicama uz bokove, Eleonora je uzdahnula i ubacila u usta sveže oljušten badem. Samo ju je nekoliko dana delilo od ponovnog porođaja, stomak joj je bio planina ispod čaršava; nadala se dečaku. Ovoga puta nije ništa rizikovala, uredila je da joj soba

bude puna slika zdravih, mladih muškaraca u odvažnim, muževnim akcijama – bacanju koplja ili viteškom takmičenju na konjima. Nije htela da se prepusti bračnom činu nigde drugde u palati osim tu, na veliko Kozimovo razočaranje – oduvek je voleo brze snošaje u hodniku ili na međuspratu. Ali ona nije htela da napravi istu grešku kao prethodni put.

Sa četiri godine, Lukrecija se nije igrala s lutkom kao njene sestre, niti je jela za stolom, niti učestvovala u igrama braće i sestara, već je vreme provodila sama, trčala kao divljakuša s jednog kraja hodnika na drugi, ili klečala uz prozor i satima gledala u grad i udaljena brda oko njega. Kad je imala šest godina, mrdala se i vrpoljila umesto da sedi mirno za slikara, toliko da je Eleonora izgubila živce i rekla da onda neće biti njenog portreta i da može da se vrati u dečju sobu. Sa osam ili devet godina, prošla je kroz fazu odbijanja da nosi bilo kakve cipele, čak i kad ju je Sofija udarila zbog neposlušnosti. U uzrastu od petnaest godina, kad je trebalo da se uda, napravila je ogromnu gužvu oko venčanice koju je ona, Eleonora, lično naručila, u veličanstvenoj kombinaciji plave svile i zlatnog brokata. Lukrecija je uletela u njene odaje nenajavljena, stala pred *scrittoio** za kojim joj je majka sedela, i viknula iz sveg glasa kako ona to neće obući, neće jer joj je prevelika. Eleonora, koja je pisala jednoj od omiljenih opatica, pokušala je da se uzdrži i odlučnim glasom kazala Lukreciji da se haljina, kao što dobro zna, prepravlja za nju. Ali Lukrecija je, naravno, otišla predaleko. Zašto, htela je da zna, gnevnog lica, mora da nosi haljinu koja je sašivena za njenu sestru Mariju, kad je Marija umrla, zar nije već dovoljno loše što mora da se uda za Marijinog verenika, zar zaista mora da nosi i njenu haljinu? Dok je spuštala stilus, ustajala od stola i koračala kroz lučni prolaz ka svojoj kćeri, Eleonora se ponovo sećala Lukrecijinog začeća, kako je prelazila pogledom po mapama drevnih zemalja, kako joj se

* It.: pisaći sto. (Prim. prev.)

pogled usredsredio na čudna i nemirna mora puna zmajeva i čudovišta, opsednuta vetrovima koji su mogli da oduvaju brod daleko sa kursa. Kakvu je samo grešku napravila! Koliko ju je to proganjalo, kako je kažnjena zbog toga!

Na drugom kraju sobe, Eleonora je videla kako se uglasto, suzama umrljano lice njene kćeri otvara kao cvet u nadi i iščekivanju. Znala je da devojka misli: evo moje majke. Možda će me ona spasti, od haljine, od braka. Možda će sve biti dobro.

Prvi tigar u Toskani

Palazzo, Firenca, 1552.

U Firencu je stigao strani zvaničnik i poklonio velikom vojvodi sliku tigra. Na Kozima je poklon ostavio dubok utisak, pa nije prošlo mnogo pre nego što je izrazio želju da poseduje takvu opaku, jedinstvenu zver. Držao je menažeriju u podrumu palate, za razbibrigu posetilaca, pa je mislio da bi tigar bio izuzetan dodatak zbirci.

Njegov *consigliere ducale** Viteli dobio je naređenje da se tigar mora naći, uhvatiti i doneti u Firencu. Budući da je takav ishod predvideo još kad je slika stigla u dvor, Viteli je duboko uzdahnuo za sebe i zapisao to u svoju knjigu, kao što mu je dužnost nalagala. Nadao se da će velikog vojvodu odvratiti od tog plana ili da će ga ovaj čak i zaboraviti, zaokupljen tadašnjim republikanskim nemirima u Sijeni.

Kozimo je, međutim, odbio da udovolji Vitelijevoj tajnoj nadi.

„Kako napreduje ono s tigrom?“, upitao je jednog dana, bez upozorenja, dok je na terasi skidao *lucco*** i pripasivao oružje,

---

* It.: vojvodski savetnik. (Prim. prev.)

** It.: odevni predmet, otvoren spreda i sa strane odakle se vadi oružje, a nabran oko vrata i spojen dvema kopčama iznutra ili trakama od čipke. Karakterističan za Firencu u doba renesanse. (Prim. prev.)

spremajući se da krene na svoje svakodnevne vežbe. Uhvaćen nespreman, Viteli je petljao oko kopče svoje knjige i uspeo da promumla nešto o teškoćama na određenim pomorskim rutama sa istoka. Kozimo se nije dao zavarati. Fiksirao je Vitelija levim okom, dok mu je razroko desno gledalo u stranu, u mesto odmah iza onog gde je Viteli stajao.

„Razočaran sam što to čujem“, rekao je dok je stavljao u čizmu jedan, a onda još dva bodeža u koricama, kao što mu je bila navika kad izlazi van zidova palate. „Veoma razočaran. Kao što znate, prostor u podrumu je pripremljen: očišćen je, rešetke su ojačane.“ Prihvatio je kožni remen od sluge iza sebe i pričvrstio ga oko pasa. „Šteta što zvrji prazan. Moraćemo da smestimo tamo nešto, ili nekog.“

Kozimo je podigao mač, onaj lagan i tanak, sa ukrašenim sečivom, za koji je Viteli znao da mu je omiljen. Zamahnuo je njime kroz vazduh i, u jednom kratkom trenutku, pogled oba Kozimova oka, s čeličnom iskrom veselja, pao je na Vitelija.

Veliki vojvoda je ubacio mač u korice o pojasu i otišao sa terase; Viteli ga je čuo kako se spušta niz stepenice živahnim, odlučnim korakom. Iza Vitelija sekretari su šuškali i mrmljali, i on je podozrevao da su uzbuđeni jer su prisustvovali ovoj maloj predstavi – čuo je i jedan prigušen kikot.

„Nazad na posao“, odbrusio im je i glasno pljesnuo dlanovima. „Svi.“

Sekretari su šmugnuli, a Viteli se vratio za svoj pisaći sto, gde je teško seo, za trenutak zamišljen, a onda privukao k sebi pero i mastionicu.

Naročita želja velikog vojvode za tigrom preneta je poslaniku, pa ambasadoru, pa pomorskom kapetanu, pa trgovcu svilom, pa savetniku sultana, pa potkralju, pa trgovcu začinima, pa podsekretaru u maharadžinoj palati, pa maharadžinom rođaku, pa maharadži lično, njegovoj ženi, sinu, a onda nazad podsekretaru, pa grupi vojnika, a onda seljanima u udaljenom delu Bengala.

Uhvaćena, sputana mrežom pa vezana za motku, tigrica je krenula na putovanje iz svoje vruće, kišne i lisnate sredine. Provela je nedelje i mesece na moru, ispod palube, u vlažnom potpalublju punom soli, dok nije isporučena u pristaništu u Livornu. Odatle je konvojem prebačena dublje na kopno, u drvenom kavezu privezanom za kola koja je vuklo šest prestravljenih mazgi.

Kad je Viteli čuo da se konvoj sa životinjom približava Firenci, javio im je da moraju čekati van gradskih zidina dok se ne smrkne. Nemojte je – poručio im je – ni po koju cenu voziti kroz grad po danu; zaustavite kola tamo gde je najgušće pošumljeno i ostanite tu, skriveni, do noći.

Viteli je znao da tigar nikada ranije nije viđen u Firenci. Ljudi bi se tiskali i vrištali da vide takvo stvorenje u svome kraju; dame bi se onesvešćivale od šoka; mladići bi se nadmetali u draženju životinje u kavezu u prolazu, možda bi je podbadali štapovima i kopljima. A šta bi bilo kad bi se životinja razbesnela i možda se oslobodila? Mogla bi da, neobuzdana, juri ulicama, jede decu i stanovnike grada. Stoga je odlučio da je bolje da sačekaju sitne sate posle ponoći: tad ih niko neće čuti; niko neće ni saznati.

Niko osim male Lukrecije, ušuškane u postelji s dve svoje sestre, u sobi ispod krova palate. Lukrecija ozbiljnog pogleda i svetle, retke kose – u neskladu s braćom i sestrama, koji su svi imali glatku, tamnoriđu kosu na svoju mamu Španjkinja. Lukrecije, koju je, mršavu i sitnu za svoje godine, uvek do ivice madraca gurala najstarija sestra Marija, koja je imala oštre laktove i sklonost da leži na sredini kreveta, raširenih ruku i nogu. Lukrecije, koja je uvek imala problema sa spavanjem.

Samo je ona čula tigricu dok su kola ulazila kroz kapiju palate: dubok, šupalj zvuk, kao da vetar prolazi kroz cev. Zaparao je noć kao žalosni pisak – jednom, dvaput – pre no što je zamro u promuklom režanju.

Lukrecija se naglo uspravila u sedeći položaj u krevetu, kao da ju je neko ubo iglom. Kakav je to zvuk, taj nepoznati krik

što je stigao duboko u njen san i prenuo je? Okrenula je glavu na jednu, pa na drugu stranu.

Imala je izuzetno osetljiv sluh: ponekad je mogla da čuje šta se govori na spratu ispod, ili na drugom kraju najveće dvorane. Palata je imala neobičnu akustiku, bila je puna zvukova i vibracija, šapata i prolaženja po gredama, iza mermernih reljefa, uz kičmu statua, kroz penušavu vodu fontana. Lukrecija je, još u uzrastu od sedam godina, otkrila da može svašta da čuje ako priljubi uvo uz panele ili dovratak. O postavljanju kardinala ili, na primer, da se očekuje još jedan njen brat ili sestra, o prisustvu strane vojske na suprotnoj obali reke, o iznenadnoj smrti nekog neprijatelja na ulicama Verone, ili o tigrici koja treba da stigne svakog dana. Ti razgovori, nenamenjeni njoj, vijugali su joj kao zmije u glavu, da se tu ukorene.

Opet taj krik! Ne, nije bio toliko urlik, kao što je Lukrecija očekivala: ovo je imalo prizvuk čežnje, očajanja. To je zvuk – pomislila je Lukrecija – stvorenja uhvaćenog protiv svoje volje, stvorenja o čijim željama niko nije vodio računa.

Lukrecija se ispetljala iz čaršava i nabora Marijine spavaćice i izvukla se iz kreveta. Koliko god da je bila nespretna na časovima plesa – zbog čega ju je učitelj redovno grdio – oduvek je bila kadra da se bešumno kreće kroz dečje odaje, stopala su joj nalazila prave pločice, nikad one koje se klimaju ili kuckaju. Prošla je na vrhovima prstiju pored kreveta u kojem su njena braća ležala na gomili, isprepletenih udova, pored uzanog ležaja na kojem je bebu Pjetra čvrsto držala u naručju njegova *balia**. Blizu vrata su spavale još dve dadilje, ali Lukrecija ih je prekoračila i povukla dve reze na vratima.

Iskrala se napolje i pošla hodnikom, zastavši da proveri da li Sofija, najstarija dadilja, hrče ravnomerno kao obično, a onda je prelazila malom rukom duž panela na zidu. Prvi put je promašila mesinganu bravicu, ali iz drugog puta ju je našla. Panel

* It.: dadilja. (Prim. prev.)

se širom otvorio ka unutrašnjosti koju je skrivao, i Lukrecija je nestala iz hodnika, kroz uzani otvor, ne veći od nje.

Palata je bila puna skrivenih prolaza: Lukrecija je ponekad zamišljala tu ogromnu zgradu debelih zidova kao jabuku koju su iznutra izjeli crvi. Čula je – od Sofije, koja nije ni slutila da Lukrecija poprilično razume napolitanski dijalekt, kojim su tri dadilje razgovarale među sobom – da su ti prolazi namenjeni da vojvoda i njegova porodica pobegnu ako palata bude napadnuta. Lukrecija je želela da pita ko bi je napao, ali imala je osećaj da ne treba: bilo je korisno razumeti šta dadilje govore jedna drugoj preko dečjih glava, pa ne bi trebalo da otkriva to svoje znanje.

Prolaz u koji je ušla bio je prečica do većeg dvorišta preko spiralnog, klizavog stepeništa čiji stepenici nisu bili jednake visine. Lukrecija se nije plašila, o ne. Ali zadržavala je dah, jednom rukom držeći podignutu suknju kako se ne bi saplela. Ko zna koliko bi prošlo dok je ne nađu kad bi pala i povredila se ovde, skrivena iza zidova. Kako bi je čuli da doziva u pomoć?

Stepenice su se uvijale kao smotano uže. Vazduh je bio ustajao i vlažan, kao da je neko živo biće tu dugo bilo zatvoreno. Naterala je sebe da podigne bradu, da pomera stopala; govorila je sebi da je videla i gore. A pomisao na zver ju je podsticala. Videće tu tigricu – mora da je vidi.

Baš kad je tama postala previše gusta, a zadah preterano jak, po tankoj pruzi svetlosti shvatila je da je stigla na odredište. Uhvatila se za kvaku – mala, hladna bravica – pritisnula ju je i obrela se na zastrtom stepeništu, s kosim prozorima što gledaju na dvorište. Nigde nije videla ni čuvare ni sluge u plišano crnoj noći; proverila je još dvaput. A onda je izašla.

Odozdo je čula nervozno njištanje mazgi, brze udarce njihovih kopita, pa zatim besno režanje nalik udaljenoj grmljavini.

Spustila je ruke na mermerni zid ispod prozora i izvirila napolje.

Dvorište ispod nje bilo je nalik polumračnom ponoru, osvetljeno samo bakljama što su blistale sa držača na stubovima. U

zaprezi je bilo šest mazgi. Oko njih se kretala zbunjena masa očevih ljudi, obučenih u crveno-zlatne livreje. Obilazili su oko kola držeći zašiljene motke i dozivali se. Nazad, govorili su, ne tako blizu, polako sad, pazi na ruku, drži uzde, polako.

Jedan je podigao ruku i skinuo baklju iz držača, pa zamahnuo njome napravivši vatreni luk kroz tamu. A onda je kao odgovor usledilo šištanje, stvorenje je reagovalo na plamen. Ljudi su se smejali. Ponovo zamah bakljom i Lukrecija je ponovo čula besni strah stvorenja.

A onda ju je, stežući prozorsku dasku, videla: gipko, vijugavo obličje što se kreće od jednog kraja kaveza do drugog. Tigrica nije toliko koračala koliko se izlivala, kao da joj je suština istopljena, kao da se mreška, poput lave što curi iz vulkana. Teško je bilo razlikovati šipke kaveza od tamnih, uzastopnih pruga na krznu tog stvorenja. Životinja je bila narandžasta, tamnozlatna, vatra od tela; bila je moć i gnev, bila je opaka i izuzetna; na telu je nosila znakove zatvora, kao da je žigosana tačno za ovo, kao da je zatočeništvo sve vreme bilo njena sudbina.

Mazge su se otimale u amovima, zabacivale glave i podizale usne, užasnute. Iako nisu videle tigricu, jer su im oči bile zaklonjene, mogle su da je osete, da je nanjuše; znale su da je tu i da su one u ograđenom prostoru zajedno s njom. Znale su da bi, da nije u drvenom kavezu, poklala sve i svakoga u tom dvorištu: i mazge i ljude.

Iznenada, mazge su krenule napred i kola s kavezom progutao je jedan luk kao kad usta prihvate hranu. Lukrecija je ostala da zuri dole, u prazno dvorište, u kojem su mangali još treperili i plamteli, kao da se tu ništa nije dogodilo.

Palata Lukrecijinog oca bila je promenljiva zgrada, nepostojana kao vremenski uslovi. Ponekad joj se činila kao najbezbednije mesto na svetu, kamena utvrda s visokim bedemom oko dece

velikog vojvode, kao vitrina za staklene figurine; a ponekad pak opresivna kao zatvor.

Zauzimala je ugao najvećeg trga u Firenci, leđima okrenuta reci, a njeni bokovi uzdizali su se iznad građana kao grube litice. Prozori su bili visoki i uski da niko ne bi mogao da gleda unutra. S krova palate uzdizala se četvrtasta kula s džinovskim zvonima koja su oglašavala sate saopštavajući vreme celom gradu. Grudobrani nakostrešeni puškarnicama opkoljavali su je sa svih strana kao obod šešira; deci je retko bio dozvoljen pristup tamo gore. Umesto toga, svakoga dana su išla sa Sofijom u zasvođeni otvoreni prolaz, na svež vazduh. Sofija im je govorila kako je njihova mama uverena da deca lepo napreduju ako vežbaju, pa ih je podsticala da se jure, da trče s jednog kraja na drugi, posmatraju dolaske i odlaske na trgu daleko ispod njihovih stopala.

S najudaljenijeg ugla promenade videla se statua koja je stajala pored vrata palate, bela figura što gleda u stranu, kao da izbegava pogled svih ispred sebe, s praćkom preko ramena. Lukrecija je mogla da uhvati prizor roditelja kako koračaju oko osnove skulpture, prema natkrivenim kočijama, majku uvijenu u krzna ako je zima, ili u svilu raznih boja leti. Boje njenih haljina bile su žuta, crvena i purpurna kao grožđe. Kad bi videla da se približava kočija, Lukrecija bi se nagla koliko god može preko parapeta i pokušala da čuje zvuk koraka svojih roditelja: laganog majčinog hoda i odlučnih dugih očevih koraka, dok mu se perjanica na šeširu pomera u ritmu kretanja.

Sofija, koja je tvrdila da je bila svuda u palati, rekla im je da su zidovi debeli kao tri čoveka kad legnu popreko, glavu uz noge. Da postoji cela jedna prostorija samo za oružje, s mačevima i oklopima poređanim uza zidove, i još jedna, puna knjiga. Sve knjiga do knjige, pričala je, dok im je trljala lica mokrom krpom ili im zakopčavala kecelje, pune police knjiga što se protežu daleko iznad glave. Bio bi potreban ceo jedan

život da ih sve pročitaš, kazala je dadilja, a možda i više. Drugi jedan salon bio je ukrašen mapama svih mesta na svetu i svih zvezda na nebu. U palati se nalazio i trezor okovan gvožđem, s mnogo katanaca na vratima, gde stoje dragulji njihove mame, svi oni koje je donela sa sobom sa španskog dvora i svi koje joj je tata dao, mada to dadilja nikad nije videla svojim očima: niko nije video, jer je jedina ruka koja ga je otključavala bila ruka njihovog tate. Bila je tu i velika, dugačka dvorana, prostrana kao trg, sa ukrašenom tavanicom. Čime ukrašenom?, upitala bi Lukrecija sklonivši se od mokre krpe da bi pogledala dadilju, da bude sigurna da li govori istinu, da se uveri da je zaista videla te freske. Oh, anđelima i anđelčićima i velikim ratnicima i bitkama – kazala je dadilja i gurnula Lukrecijinu glavu nazad na mesto – takve stvari.

Kad je Lukrecija imala problema da zaspi – a često jeste – razmišljala je o tim sobama, naslaganim kao kocke od kojih su njena mlađa braća volela da prave kule. Soba s oružjem, soba s mapama, oslikana soba, soba s draguljima. Njena sestra Izabela kazala je da bi najviše volela da vidi dragulje; Marija je rekla da bi volela da vidi pozlaćene anđelčiće na tavanici. Frančesko, koji će jednog dana biti vojvoda, rekao je, s visine, da je on u stvari video sve te sobe. Nekoliko puta. Đovani, koji je rođen godinu dana posle Izabele, zakolutao je očima, na šta ga je Frančesko šutnuo u cevanicu.

Lukreciju niko nije pitao koju bi sobu volela da vidi, pa nije ni rekla. Ali da su je pitali, odgovorila bi: sobu lavova, Salu dei leoni. Pričalo se da njihov otac drži menažeriju u specijalnoj, ojačanoj sobi negde u podrumu. Naročito je voleo da pokazuje lavove uvaženim gostima, a ponekad bi i podbadao životinje jedne protiv drugih, radi zabave: medvede, divlje svinje, jednom i gorilu. Sluga koji im je donosio hranu iz kuhinjskih odaja ispričao im je šapatom kako ti lavovi toliko vole vojvodu da mu dozvoljavaju da uđe u njihov prostor. A kad uđe, uđe s motkom na koju je nabijeno meso u jednoj ruci i bičem u drugoj. Deca

nikad nisu videla Salu dei leoni – mada je Frančesko uporno tvrdio da on jeste – ali kad je vetar duvao u određenom smeru, čuli su prigušene krike životinja. Vrelim danima je prepoznatljiv miris dopirao gore, do zasvođene promenade, naročito iza palate, odakle se pružao pogled na Viju dei leoni – težak, nametljiv miris balege i znoja. Marija i Izabela bi se žalile i uvijale šalove oko lica, ali Lukrecija se zadržavala u prolazu iznad ulice, u nadi da će možda uhvatiti prizor repa koji šiba ili tamne, neuredne grive.

Kad se Lukrecija probudila ujutru pošto je tigrica stigla, u spavaćoj sobi je vladala tolika tišina da je za trenutak pomislila da su joj uši začepljene voskom. Lice joj je bilo zariveno u jastuk, a kad je podigla glavu, videla je da leži opružena na sredini kreveta, sama. Nije bilo sestara da je guraju u stranu. Nije bilo ni braće u krevetu na drugoj strani sobe. Nije bilo beba na ležaju za bebe.

Zbunjena tim mirom, prešla je pogledom po sobi: okrečeni zidovi, presavijeni i složeni pokrivači, kamene stepenice do sedišta u prozoru, bokal s vodom na polici.

Kroz otvorena vrata čula je braću i sestre za doručkom: ciku i uzvike troje najmlađih, lupanje kašika i tanjira.

Lukrecija je pomerila ruke i noge kroz hladne, prazne čaršave, kao da pliva. Za trenutak je bila u iskušenju da se vrati na jastuk, da vidi hoće li je san ponovo ophrvati, ali onda se setila prizora ustalasanih gipkih ramena s crnim prugama. U glavi joj se uobličila čvrsta odluka: mora da vidi tu životinju izbliza. Mora. Nema druge. Želela je da stane ispred nje, da vidi kako se crne pruge stapaju sa narandžastim krznom. Može li da se odšunja dole, u Salu dei leoni? Znala je da do tamo ne vodi nijedan tajni prolaz i da bi je neko sigurno video kad bi išla glavnim hodnicima. Kako, kako, kako da to izvede?

Od te pomisli je živnula i ustala iz kreveta. Pločice kao da su podizale hladnu, hrapavu površinu u udubljenja njenih tabana. Brzo se obukla, navukla suknju preko košulje, gurnula stopala u cipele. Vazduh u sobi bio je hladan i nepomičan; dok je prolazila kroz nju, Lukrecija se osećala kao da gaca kroz ledeno jezero.

Zastala je na pragu u drugu prostoriju, obuzeta mislima o tome kako bi mogla da vidi tigricu. S jedne strane stola sedeli su njeni stariji braća i sestre – četvoro dece s potpuno istom, crvenkastosmeđom kosom, po poretku uzrasta. Među njima je bila tačno jedna godina razlike: Marija je imala dvanaest, Frančesko jedanaest, Izabela deset, Đovani devet. Sedeli su jedno pored drugog kao stepenici na stepeništu. Toga jutra naginjali su se jedno ka drugom, glave su im se gotovo dodirivale, dok su se sašaptavali nad hlebom i mlekom.

Na drugoj strani stola sedele su dadilje sa svojim malim štićenicima, tri dečačića, koji su bili raspoređeni po istom poretku: Garsija je imao tri godine, Ferdinando skoro dve, a beba Pjetro nije imao ni godinu dana.

Oko Lukrecije je, međutim, bila zbunjujuća vremenska praznina, i pre i pošto se rodila. Nije bilo dece u godinama između njenog i Đovanijevog rođenja, niti u razmaku između nje i Garsije. Jednom je pitala dadilju Sofiju zašto je tako. Zašto ona nema brata ili sestru bliže po godinama? Sofija, koja se borila da vrati Ferdinanda u sedeći položaj na noši jer je odlučila da je vreme za to, odgovorila je razdraženo: Možda zato što je tvojoj jadnoj majci trebalo odmora.

Lukrecija je prišla stolu postrance. Bila je u mislima tigrica, koračala je na moćnim šapama, zastrašujući sve koji je ugledaju.

Izgleda da nije bilo postavljenog mesta za nju. Stolicu na kojoj je obično sedela sad je zauzimala dojilja, koja je držala Pjetra, ušuškanog ispod šala, dok sisa; Lukrecija je videla kako mu izviruju nožice i kako skuplja i širi nožne prste dok jede.

Stajala je tako za trenutak, između dojilje i Đovanija okrenutog leđima, a onda pružila ruku napred i uzela komad hleba.

Podigla ga je do usta, i dalje stojeći, i otkinula zalogaj zubima. Bila je tigrica, naslađivala se neprijateljem. Prešla je pogledom po svima za stolom, gotovo se smešeći. Među njima je tigrica, a oni o tome nemaju pojma: Marija, koja je obgrlila Izabelu rukom oko ramena i nešto govori Frančesku, Garsija, koji se otima iz Sofijinog krila jer hoće da siđe i trči okolo.

Lukrecija je ponovo postala vidljiva tek kad je sipala mleko u zdelu i počela da lapće.

„Lukre!“, viknula je Sofija. „Prekini odmah! Za ime boga, šta bi rekla tvoja majka?“ Pustila je Garsiju, koji se odmah uputio ka svojim drvenim kockama, pa prišla Lukreciji. „I šta ti se desilo s kosom? Jesi li bila na oluji? Zašto ti je kecelja naopačke? Ovo dete će me sahraniti“, kazala je drugim dadiljama dok joj je skidala kecelju preko glave.

Lukrecija je stajala mirno kao statua ispred kapije palate dok joj je Sofija češljala zamršenu kosu i brisala joj mleko s brade: nije bilo drugog načina. Sofija je skoro isto toliko široka koliko i visoka, s grubim dlanovima i snažnim ramenima. Kad se osmehivala, što je bilo retko, osmeh joj je bio širok i pun rupa u vilici, gotovo da uopšte nije imala zuba. Ona nije trpela neposlušnost ili vrpoljenje. Stalno ih je podsećala da su to njene dečje odaje i da ima da se radi po njenom. Izabela je jednom promrmljala: To su dečje odaje moje majke, stara kravo, i Sofija ju je brzo i strašno kaznila: šest udaraca prutom i odlazak na spavanje bez večere.

Ali nije se dugo ljutila. Sutradan je Lukrecija krajičkom oka gledala kako je iznenađujuće strogo kažnjena Izabela zagrlila Sofiju oko vrata i poljubila je u obraz, šapćući joj nešto u kapu. Sofija se iscerila, otkrivajući crne krhotine u desnima, i potapšala Izabelu po ruci, pa je rukom pozvala za sto.

Sofija je provlačila četku kroz Lukrecijinu kosu, sa ukosnicama u ustima i drugom rukom čvrsto držeći Lukreciju za uvo. Simultano je rekla dojilji da prestane da doji Pjetra i da ga podigne da podrigne, naredila Frančesku da ne guta hranu,

nego da žvaće kako treba, odgovorila Mariji na pitanje o nastavi tog prepodneva.

Lukrecija bi se trgla kad god bi četka zahvatila čvor umršene kose, ali ne bi jauknula. Nije bilo svrhe. Ako praviš buku, Sofija bi mogla da spusti četku i ošine te njome po nogama. Uvo joj je gorelo u Sofijinom stisku.

U mislima je pobegla od te situacije i tog trenutka. Zamislila je da se nalazi u podrumu, u Sali dei leoni. Tigrica će poći ka njoj, čuće ono režanje u grlu, ali neće je ujesti, ne: odmeriće je mirnim pogledom, a Lukrecija će se oglasiti i odgovoriti joj grlenim zvukom i…

Sofija ju je naglo povukla za uvo i vratila je u dečje odaje. Oko nje je vladala graja, uzvici i usklici. Nešto je propustila, to joj je bilo jasno. Starija braća i sestre gledali su u nju prvi put otkad se probudila, smejali se i upirali prstom; Izabela je pokrila usta šakom, presamićena od veselja.

„Šta je?“, kazala je Lukrecija trljajući uvo.

„Ti si…“ Đovani se srušio kikoćući se.

„Šta sam?“, odgovorila je ljutito, ne shvatajući zašto svi pilje u nju. Impulsivno je zagrlila Sofiju oko struka i zagnjurila lice u nju.

„Režala si“, čula je kako kaže Marija, ledenim tonom neodobravanja.

„Kao medved!“, kazala je Izabela. „Oh, Lukre, tako si smešna.“

Čula je kako svi ustaju od stola i odlaze iz sobe, još razgovarajući o Lukre i o tome kako misli za sebe da je medved.

Sofija ju je trljala po leđima, između lopatica, odlučnim potezima odozgo naniže. Lukrecija je pritisnula nos uz njenu kecelju i udahnula miris koji je bio Sofijin i samo Sofijin: miris kvasca, soli, znoja i nagoveštaja nekog začina sličnog cimetu.

„Hajde“, rekla je Sofija. „Pusti sad.“

Devojčica je zabacila glavu i pogledala u dadilju, i dalje s rukama oko njenog struka. Osetila je kako se u njoj pomera

tajna o tigrici, kao svetla traka što joj se provlači između rebara. Da li da kaže Sofiji šta je videla? Da kaže?

Umesto toga upitala ju je: „Zašto nemaš zube?“

Sofija ju je kucnula četkom po glavi.

„Zato“, odgovorila je, „što je neko morao da hrani tvoju majku i njenu braću i sestre, a svaka te beba košta zuba. Ponekad i dva ili tri.“

Lukreciju je ovo zbunilo. Okrznula je pogledom dojilju, koja je sad zakopčavala bluzu dok joj je Pjetro ležao preko ramena. Hoće li i njoj poispadati zubi? Da li se to dešava odjednom? Bebe i zubi, mleko i braća i sestre. Da li su ona i Marija, Frančesko, Izabela i Đovani koštali dojilju jedan ili tri zuba?

Sofija se sagla da podigne Garsiju na kuk, i Lukrecija je gledala kako njen sledeći u nizu brat hvata Sofiju oko vrata i nešto joj brblja.

„Ali“, započela je Lukrecija, „zašto je…?“

„Dosta s pitanjima“, rekla je Sofija. „Sad idi na nastavu. Hajde.“

Lukrecija je ušla u učionicu, gde je nastavnik istorije razmotavao mape i karte, pričao i pokazivao štapom. Frančesko je zurio kroz prozor; Marija se usredsređeno nagla nad svoju tablicu i pisala ono što nastavnik govori o Trojanskom ratu; pored nje je Izabela pravila grimase gledajući u Đovanija svaki put kad bi nastavnik okrenuo leđa. Lukrecija je primetila da Izabela uz grimase još i podiže ruke savijenih prstiju, kao kandže, i shvatila je da se još ruga njoj zbog onog nesvesnog režanja.

Lukrecija je sela na svoje mesto u zadnjem delu prostorije, za mali sto iza veće klupe koju su delile Marija i Izabela. Pohađala je časove tek nekoliko meseci, otkad je napunila sedam godina, jer je njen otac to smatrao pravim uzrastom za početak obrazovanja.

Nastavnik istorije, mladić sa ufitiljenom bradom, stajao je pred njima ispružene ruke, a usta su mu se mrdala i mrdala dok

je govorio. Znala je da će posle ovoga doći nastavnik muzike, pa će svi morati da izvade instrumente, a posle toga će njegovo mesto zauzeti nastavnik crtanja, a njoj će dati dosadan zadatak da prepisuje alfabet dok ostali budu crtali. Lukrecija je pitala da li može da se uključi u tu nastavu – to ju je najviše zanimalo, prenošenje sveta na ravan papir, provoditi ono što vidiš okom do mozga pa u prste i onda na kredu – ali rečeno joj je da mora čekati dok ne napuni deset godina. Dani pred njom, i meseci i godine, tiskali su se i ponavljali, krajnje predvidljivi.

Lukrecija se i dalje bavila mislima o hranjenju beba. I o tome kako je Sofija izgubila zube. I o tigrici. I o raznim svojim željama – da vidi tu zver, da joj dozvole da učestvuje u časovima crtanja, da opet ode u onu vilu na selu gde su nju i njenu braću i sestre učili da jašu i gde im je bilo dozvoljeno da trče po vrtovima. Um joj se nekako otkačio od nastavnikovih reči i odlebdeo u stranu. Lukrecija je zamišljala da je ponovo sasvim malo dete, koje mlekom hrani tigrica bez očnjaka, nežno stvorenje svilenog krzna i milujućih šapa, i da ta beba Lukrecija provodi dane u kući lavova, ušuškana uz toplo, narandžasto bedro tigrice, gde niko nikad ne dolazi i niko je nikad ne traži…

Iz te vizije ju je prenuo oštar udarac trščanog štapa po mapi, primoravajući je da se nakratko usredsredi na ono što nastavnik istorije govori.

„I gde su grčki brodovi ostali bez vetra i zaustavili se, na putu ka Troji?“

Frančesko je žmirkao, Marija je izvijala stisnute usne, kao da joj kroz glavu prolazi neka potcenjivačka misao; lakat joj je počivao na Izabelinom rukavu, a Izabela joj je šaptala nešto na uvo.

Aulida, pomislila je Lukrecija. Podigla je stilus i na poleđini papira pred sobom nacrtala dugu liniju horizonta, isprekidanu jarbolima zaustavljenih brodova; nacrtala ih je visoke, s pokupljenim jedrima, s konopcima što se, zategnuti, protežu od pramaca do skrivenih sidara ispod vodene površine. Onda je

nacrtala oltar, s ljudima što stoje na njegovim stepenicama. I dok je crtala, prisećala se predavanja o perspektivi koje je njenoj braći i sestrama prethodne nedelje držao nastavnik crtanja, kad je trebalo da uvežbava pisanje slova. Po toj teoriji, svet ima različite slojeve i dubine, kao okean, koji se mogu konstruisati od linija što se sastaju u jednoj tački i presecaju jedna drugu. Lukrecija je htela da to isproba.

„Izabela?“, upitao je nastavnik, zaškiljivši.

Izabela je okrenula glavu od Marije. „Da?“

„Mesto gde su Grci ostali bez vetra, molim.“

Aulida, pomislila je Lukrecija još jednom, dok je crtala. Na stazi do oltara dodala je devojku u dugoj haljini kako korača ka njemu, pa se namrštila dok je pokušavala da nacrta linije staze kako se približavaju jedna drugoj, kao što zahtevaju zakoni perspektive, prema onom što je nastavnik crtanja nazvao tačkom nestajanja.

Izabela je napravila pravu predstavu glumeći kako razmišlja o tome. „Da ne počinje možda na *i*?“, upitala je i ljupko nagla glavu malo u stranu, pa mu se osmehnula svojim najumiljatijim osmehom.

„Ne“, odgovorio je nastavnik, kog ovo nije dirnulo. „Đovani? Marija?“

Oboje su zavrteli glavom. Nastavnik je uzdahnuo. „Aulida“, rekao je. „Sećate se? To smo prešli koliko prošle nedelje. I kako je Agamemnon, veliki kralj, ubedio bogove da mu podare omiljeni vetar?“

Muk. Izabela je spustila ruku na kosu, zatakla zalutali pramen za uvo; Frančesko je cimao rukav.

Žrtvovao je svoju kćer, znala je Lukrecija. Dodala je zastore kod oltara, visili su mlitavo kao i užad s katarki brodova. Neće da nacrta Ahileja kako se pretvara da čeka kod oltara, neće.

„Šta je Agamemnon uradio“, ponovo je pokušao nastavnik, „da bi dobio vetar kako bi grčka flota mogla da otplovi do Troje?“